

pervagata in sacris literis res est, morem fuisse prisca patribus, ut solemnibus votis favorem benignitatemque Dei suis liberis, pro ejusque conditione, veluti dispensarent, cum ipsis assignarent suam hereditatem: quam dispensationem vocabant ברכה, hoc est, benedictionem, ut nunc loquimur. Ad eum igitur morem addidit Achaam opinor, quasi dicat: Nihil dum dotis ab te accepi, nam illud terrenum, quod doti dixisti, siccius est, quam ut fructuosum esse possit, nisi aquas, quibus rigetur, addideris. Confititur autem ex hoc loco aperte, etsi filia paternorum bonorum hæredes non essent, veteri lege, nisi nullos haberent fratres, tamen dotem ipsis dari solere cum nupti collocarentur, atque etiam fundos doti potuisse dici, cum illæ tribulibus suis nuberent, quod aliqui nefas erat, ut in libro Numerorum est constitutum. Solum australe, sicum dici, exposuimus alibi. Porro illud ברוכי, dictum esse, pro ברוכה censent Judæi. At Septuaginta, ut scriptum est, sic interpretantur, *dedisti me*; verum illud ברוכי, putant præcise dictum esse. Præpositionem enim אל desse. Hanc enim reddunt sententiam: *In terram australem dedisti me*. Sed unus idemque est omnium sensus; ברוכה ברוכי, proprie vortices aquarum significat, opinor. Nimirum illas scatebras, è quibus, quasi terræ venis, ebullientes aquæ volutanti protrudi videntur Græci, ὑδατοὶ ὑδάτων, dixerunt, quam vocis notionem secuti, nescio, nisi si positio hæc libertatem significat, quod Josephus alibi scriptum reliquit quidem, verum ego adhuc ex sacris literis conicere non potui. Auxit ergo Caleb filia dotem scatebris duabus, quarum altera superiore loco, altera inferiore fuisse videtur. Neque verò vulgare donum æstimari debuit, jus ciliendi, derivandique aquas in summ agrum è fonte quopiam, cum universa Chanaanæ sicior esset, et pluvialibus aquis opus perpetuò haberet, vel ipso Deo teste. Est enim minimè obscurum, quanta fuerit prisca patribus Abrahamo et Isaaco cum Chananæis contentio de aquis. Verum si quis existimare mallet, non fontes modò, sed agros, aut alia prædia illis verbis esse significata, cum eo non pugnare de re obscurè et incertè. Porro credibile est, hanc promptam et facilem Calebi liberalitatem, non tam filia precatone, quam præclarè existimatione de generi sui Othonielis virtute provocatam esse, quippe quem, divino quodam præsidio, jam tum augurabatur, futurum aliquando populi ducem. Hæc enim, meo certè

judicio, omnia sunt illius dignitatis, et velut rudimenta, quibus sensim gratus ille fit apud populum, et vulgi numero eximitur. Sic enim benignissimus Deus, qui Ecclesie suæ utilitatibus in posterum quam longissimè providet, varias, et mortalibus plerumque inægnitas digerit causas, quibus arcana sua consilia ad rem in tempore deducit. Quare discamus illius divinum iudicium in rebus omnibus omni observantia colere, et tanquam nobis salutare, amplecti ex animo, etiamsi, quod sæpe fit, parùm nostris congruere votis videatur, existimantes non fortunæ libidine res nostras, sed divinà Providentiã gubernari, eã ratione quæ nobis optima sit, maximeque expedit.

VERS. 20. — HÆC EST HEREDITAS TRIBULIORUM JUDÆ IN SUAS, etc. Repetit illud, quod versu duodecimo dictum fuerat, quia quæ inde sunt adhuc narrata de Calebo, et Othoniele, atque Achsà, ea per digressionem, et tanquam parenthesis dicta sunt, propterea quòd ad Judaicæ hereditatis distributionem pertineant, ut est ante à nobis explanatum.

VERS. 21. — EGANTQUE ERBS AB EXTREMO TRIBUS FILIORUM JUDÆ, etc. Jam singillatim enumerantur urbes, quæ intra Judaicæ fines nuper descriptas exstabant, illis temporibus celebriores, non quidem, ut videntur omnes ordine, sed plurimæ tamen. Earum magnus numerus certum est et luculentum fecunditatis promissæ terræ indicium. Nos singulas non persequeremur describendo. Frustra enim ea sumeretur à nobis opera, cum quia multarum situs atque conditio non magnoperè ad sacras historias rectè percipiendas conducit, tum etiam, quia à nobis ipsis parùm cognitæ sunt, quod ante quoque sumus confessi. Fit autem catalogi initium ab eo ferè loco, à quo et finium, hoc est, ab ultimà orà maris Mortui. Illic enim posita erat Kalseel, viri longè fortissimi, nobilis. Hinc non aberat procul versus occidentem, Adada, quam Septuaginta Gadgada appellant; solent enim illi ferè ain, per suam gamma representare; ejus monumentum fuisse, scribit Eusebius libello de Locis hebr. villam suã memoriã in extremis finibus Daromæ, hoc est, austri, quæ Mortuo mari imminchat. Est enim in eo libello pro Gadda, scribendum, nisi fallor, Gadgada. Kedes, ea, opinor, urbs est, quæ Cadesbarne in finium descriptione dicebatur, prope Petram posita, ut alibi diximus.

Porrò Asor, trium urbium nomen est in hujus tribus hereditate. Nam alia est, quæ versu 25 nominatur, alia quæ 23. Denique tertia, quæ etiam Eson dicitur. Cur enim eadem una urbs in uno catalogo numeretur sæpius? Septuaginta mediã illam, vocant Asor novam, quippe vocem Hadatta, id significare arbitrati sunt, et eos secutus est Latinus. Estque eorum etiam adspulator Rab. Isaias, quod sanè miror. Certum est enim, istud verbum *Hadatta*, Chaldaicis quidem, novam significare, at non item Hebræis. Quare rectius RR Salomon Jarchi, et David Kimhi, Hadatta, propriam alterius urbis appellationem esse censuerunt. Ponit autem istam Asor, quam dixi Novam ab alijs quibus vocari, Eusebius in finibus Ascalonis, ad orientem versus. Alteram versò, quæ Eson interdiã nominatur, juxta eremum, Pharan, opinor. At enim vocabulum *Hasar*, quod plurimum locorum propriis nominibus apponi solet, ut *Hasar-Sual*, *Hasar-Gadda*, etc., significat ea loca non esse muris cincta, sed pagos aut vicos esse. Sic enim ipse Moses verbum hoc est interpretatus in Levitico. Porro Ziph, duarum urbium appellatio est in Judæ possessionibus. Nam altera ab hæc diversa in locis montosis exstitit, prope Carmelum Nabalis patriam, de qua suo loco plura. Hæc verò ubi sita fuerit, incertus adhuc sum. Planè tamen existimandum est, in istis ad austrum extremitatibus, in quibus adhuc versamur, exstitisse. Telum suspicarem equidem eam esse urbem, quam Eusebius appellat Tela, atque 16 millibus passuum ab Eleutheropoli rectè versus orientem locat, nisi ineptum videretur, subito ab extremitate austri tam longè ad orientem transilire. Carioth existimat R. Isaias non esse proprium urbis unius nomen, sed urbes significare, eas videlicet quæ deinceps annumerantur. At hoc minimè consentaneum est interpunctionibus quibus sacra verba distincta modò videmus. Quare credibilis est, certæ urbis appellationem esse, in his ipsis oris australibus. Beer-Saba vulgus nunc vocat Guiblin. Aberat ea urbs à Gazã quatuor ferè horarum itinere, hoc est, circiter octo, aut decem millibus passuum, non planè versus orientem, sed nonnihil ad austrum, hoc est, ferè ad euronotum. Eusebius abfuisse eam ab Hebrone scribit viginti millibus passuum. Sed qui illa loca peragraverunt, iter hoc plus quam longi diei spatio definiunt. Et sanè, si tridui via est, ex Geratis, in quã regione etiam Gaza erat posita, usque ad montem Mori-b, hoc est, usque ad Jerusalem, cili-

citur, longius abesse Hebronem, à Beersabæã, quam 20 millibus passuum. Est autem Beersaba rebus ab Abrahamo, atque Isaaco gestis nobilitata. Ptolomæus eam vocat Berzavam. Sic enim lego, pro, Berzana. Ab illo ergo urbis istius certissimus situs peti potest. Horma, ille locus est, opinor, qui in Judicium historiã Sephat dicitur, apud ditonem regis Arad, ubi Israelitæ memorabili strage ceciderunt Chanaanæos, cum nuper ad montem Hor sepelivissent Aaronem pontificem maximum. Siclag prisca temporibus fuerat in ditone regis Geth Philistini, à quo cum David dono accepisset, mansit deinde Judæorum, ut est in Regum historiã scriptum. Pertinuit à septentrione ad Amaleciarum fines, quantum certè apparet ex clavis narratione, quæ est ab his vastata. Madmana, sive Medemena, hujus procul aberat à Gazã. Posterì Menoim vocarunt, ut scribit Eusebius libello de Locis hebr. מן אין, Levitis dabitur; videtur quidem Eusebius istam urbem collocare quatuor millibus passuum ab Hebrone, et duobus millibus passuum à Terebintho, sive quercu Mamre, hoc est, à tabernaculo Abrahamæ. Sed ea descriptio urbis Enam est, ut mox dicemus. Neque verò eam etiam ejus auctoris conjecturam probare possum, quã urbem Judæicam Remmon existimasse existitisse quindecim millibus passuum ab Jerusalem. Mihi enim nulla dubitatio est, quin adhuc commemoratæ urbes omnes in extremitatibus illis australibus fuerint positæ, et quidem pleræque ordine, inde ab sinu ultimo maris Mortui usque prope ad Gazam, et mare Mediterraneum.

VERS. 22. — OXYES URBS VIGINTI NOVEN, ET VILLA EARUM. Parùm rectè subnecta ista urbium summa videri potest, quando non 29, sed 38, si Judæos plerisque, aut 57, si septuag. Interpretes et Latinum, aut denique 56, si R. Isaiam sequamur, sunt enumeratæ. Sed respondent Judæi, solas 29, in his fuisse Judæorum, cæteras verò novem Simeonitarum, has scilicet, Beersabæ, Malada, Hasarsual, Escom, Elibohad, Horma, Siceleg, Ain, et Remmon. Atqui nondum secernimus Simeoniticas urbes à Judaicis. Sed cum describimus regionem, quæ ab stativis castris ad anstrum posita cum esset, tota Judæis primà sortitione obtigit. Probabilis ergo dici posse puto, in istâ recensione quosdam etiam pagos sive vicos celebriores commemoratos esse aut alia municipia, at quæ loca urbium nomine digna essent, ea 29 fuisse.

VERS. 23. — IN HEMILI ESTHOL, ET SAREA

ET ASENA, etc. Illud in *humili*, est hebraicè *Sephela*, quo verbo omnis campus et planities significatur. Quanquam ille campus, qui circa Eleutheropolim longè latèque porrigitur, et vallis, aut planities potius, gigantum in sacrà historià dicitur, peculiari appellatione, *Sephela*, vocatus est posteris temporibus, ut supra diximus. Igitur quæ urbes deinceps recensentur, eæ omnes in campis Judaicis positæ fuere. Similiter atque eæ, quæ post, in montosis locis. Esthaol aberat ab Eleutheropoli, ut prædicit Eusebius, decem millibus passuum quæ ibatur Neopolim, hoc est, ad aquilonem versùs. Sed videtur ille auctor etiam urbem Esthaol ponere inter Ascalonem et Azotum. Urbi Esthaol vicina fuit Sarea. Estque inter istas urbes et natus, et sepultus Israelitarum robustissimus vir Samson. Zanoam idem Eusebius ponit in finibus Eleutheropoleos, quæ itur *Æliam*. Engannim, plurimum oppidorum nomen est. Sed id cuius hic est mentio, in finibus quoque Eleutheropoleos existit, propè ab Zanoà, ut credibile est. Tapphua, urbs à pomo dicta, maximo errore collocatur à Zieglero, pari cum Rhinocollurà, ad austrum, gradu. Ea enim descriptio non huic urbi convenit, sed Beth-Tapphuæ, quæ non in plano, sed in monte exstabat, trans Raphiam 14 millibus passuum versùs Ægyptum, hoc est, in illà Palestinæ extremitate. Hæc autem nostra in campo illo posita erat, qui latè ad Eleutheropolim porrectus jacet. Est et altera Tapphua in Ephraimitarum hereditate, de qua suo loco agetur. Sunt quidem qui Ptolomæi Thenam statuunt fuisse Tapphuam, sed quam verè, nescio. *Ænam* vocant Græci, *Βραχία*. Hanc Eusebius dicit abfuisse bis mille passibus à Terebintho, sive quercu Mamre, quater verò mille ab Hebrone, atque etiamnum illic exstare villam nomine Bethenim. Verùm ego existimo istam nostram *Ænam* fuisse vicinam Thannæ, vico grandì, inter *Æliam* et Diospolim, apud quam erat fons eodem nomine, frequens admodum cultu vicinorum populorum, cum apud eum positum esset celebre simulacrum, ut proditum ab Eusebio est libello de Locis hebr. De Jarmoth, sive Jerimoth, diximus capite 10, atque etiam de Adollam. Hanc putat Eusebius sitam fuisse, decem millibus passuum ab Eleutheropoli, versùs ortum. Illic enim villam ait etiam nunc hoc nomen habere. Socho autem, nunc vicum esse scribit idem ille Eusebius, in campo, ad viam publicam, quæ ex Eleutheropoli itur Je-

rusalem, passu circiter novies millesimo, aditque ibidem exstare alterum vicum illi cognominem in monte. Neque verò hinc procul distabat Azeca, quod tum ex iis, quæ capite decimo diximus, efficitur, tum ex Regum historià, in qua scriptum est, Palestinos castra fecisse inter Socho et Azecam, adversùs Israelitas, qui ad quercum Mamre subsisterant. De Gadera, sive Gadera, et Gederothaim, an vel Strabonis Gadarim, vel Ptolomæi Gadoram referant, nondum satis certus sum. Eusebius scripsit, Gaderam esse nunc villam non procul à quercu Mamre, sive Terebintho, versùs Jerusalem.

VERS. 35. — UNESS QUATUORDECIM ET VILLE IPSARUM, etc. Neque hæc summa recensio par esse videtur. Sunt enim urbes quindecim enumeratæ. Igitur R. David Kimhi censet, Gadera et Gederothaim, unius urbis duo nomina esse. Rursùs RR. Salomon et Isaias existimant, *Ænam* non esse urbis appellationem, sed fontis, apud urbem Tapphuæ, cuius erit proximo capite mentio. Verùm quando illud incertissimè conjecturà nititur, hoc verò vix credibile est, cum ea Tapphua, quæ fontem habebat, non intra Judaicos fines, sed apud Josephitas posita fuerit, probabiliùs dicamus, inter ista nomina unum aliqno esse, quod non urbem, sed pagum, sive aliud municipium significet, planè ut in superiore catalogo respondimus. Sed enim monendum semel hoc loco mihi lector est, mirandum non esse, si eadem nomina in diversis catalogis occurrant. Sunt enim eæ diversis imposita locis. Nam Socho et Zanoa, quæ modò, ut in campo sita oppida commemorata sunt, alibi dicuntur in montibus esse collocata.

VERS. 36. — SANAN, ET HADASSA, ET MAGDAGAD, etc. Quæ deinceps sequuntur urbes sedecim, sunt partim obscuriores in sacrà historià, quam ut carum situs et loca investigare conjecturis et consequi possimus. Quarundam verò positus est ante à nobis demonstratus. Nam de Lachi, Eglone, Maceda egimus capite decimo. Porro Hadassam scribit Eusebius hodiè representari ejus nominis vico, apud Gofnas posito. Aberant autem Gufnæ stadiis circiter 35 à Beth-horon inferiore. Masepha, sive Maspha, pluribus urbibus impositum nomen est. Sed eam, quæ ad tribum Judæ pertinebat, descripsit Eusebius his ferè verbis libello de Locis hebraicis: « Exstabat, inquit, Masepha à tribus Judæ in finibus Eleutheropoleos, contra septentrionem, pergentibus *Æliam*. »

Rursùs alio loco ait, Maspham Judaicam fuisse urbi Cariath-lazarim vicinam. Porro Jektheel urbs ubi fuerit, non possum certò definire, quanquam probabile est in campo, ab istà Masepha non procul abfuisse. Cæteroque hoc idem nomen imposuit Amasias rex præcipiti saxo cuidam, cum de eo Idumæorum decem millia dejecisset, quos ceperat vivos in bello. Beth-dagon, id est, Dagonis aedes, appellantur urbes duæ. Nam in Aseris tribu altera est, de qua dicitur capite 19. Hæc verò Judaica, si vera est Eusebii conjectura, posita erat inter Diospolim, et Jamniam, ubi, ut ille ait, pagus exstat, nomine, Caphar-dagon, hoc est, Dagonis pagus. Fuisse autem Dagonem apud Palestinos celeberrimè deum, testatur sacra historia.

VERS. 41. — LENA, ET ETHER, ET ASAN, etc. De Lebna diximus capite decimo. Sed Asan, quod est, ac si fumum dicas, videtur Eusebius existimare, positam fuisse, quo loco nunc vicus superest, nomine Beth-asan; quindecim millibus passuum ab *Ælià*. De Ether dicemus capite 19. Nesib verò, idem locat vià, quæ ex Eleutheropoli petitur Hebron, ad septimum lapidem. Ceilam autem urbem Davidis habitationem nobilè, eadem vià, ad octavum circiter lapidem, atque in hoc oppido ait monumentum Habacuc propheta ostendi. Porro Maresæ urbis frequens est in sacris litteris mentio, estque inprimis celebrata clade Æthiopum, quæ eos affecit parvè manu Asa rex, in valle Sephata, ei vicinà. Eusebius prodidit, ipsam abfuisse ab Eleutheropoli, bis mille passibus. Est enim Maresa pro Maserà scribendum, in libello de Locis hebr. Et Hieronymus præfatione in vatem Michæam, cuius ista urbs patria erat, scripsit, ad suam usque memoriam, vicum, apud Eleutheropolim illius ruinas representasse.

VERS. 44. — ACCARON, ET FILLE IPSUS, ET VILLE IPSUS, etc. Filiarum nomen equidem opinor, pro municipiis positum esse. Chaldaeus *אכרן*, hoc est, pagos, interpretatur, quasi utroque nomine significata sint loca non cincta muris. De Accarone, diximus jam semel atque iterùm, nobis fieri verosimile, hanc eam esse urbem, quæ jam olim existimatur fuisse Geth, non dico arcem illam Bei-selea quæ in excelsà rupe posita est. Erat enim Accaron loco plano, sed urbem illi rupi vicinam. Altius enim versùs septentrionem fuisse sitam Accaronem, quam Geth. Cæterùm, qui nunc ostenditur Accaronis locus, sive ille urbis Geth fuerit, sive verò Accaronis (nolim enim cum quo-

quam pugnare), is non longè à mari abest, medià circiter vià inter Beth-sames et Azotum, à quibus utrinque distat millibus passuum plus minùs, decem. Et illam quidem spectat ab oriente positam, hanc verò ab austro. Sed ut hoc est, describitur hisce versuiculis universus ille tractus Philistinorum, ab Accarone secundum littus maris, usque ad ultimam Palestinæ oram, quæ propè Rhinocolluram, ut diximus, parvo Nili brachio terminatur. In Accarone *מבשרים*, sive Beel zebub, in Azoto Palestina Venus, hoc est, quarta Venus sive Astarteta singulariter colebatur, nefariis superstitionibus. De Gaza quoque, et flumine Ægypti satis multa supra sunt à nobis dicta.

Porrò illud: *Mare magnum et terminus*, præcisè dictum est, deest enim pronomen, dicendumque plene est: *Mare magnum et terminus ipsius*, quod à Chaldaeo est explicatum. Terminus autem maris, est ipsum maris littus, cum suis urbibus, et pagis, villisque. Nam quod R. Salomon existimat, insulas dici maris, id non est ita. Quando prorsùs similiter de Jordane, et ejus termino scriptum ante est, quod sanè de insulis, quæ nullæ in Jordane erant, accipi non potest.

VERS. 45. — IN MONTE QUOQUE SAMIR, ET JETHER, ET SOCHO, etc. Allic enumeratæ sunt urbes campestres, nunc porrò quæ exstabant in excelsioribus locis. Samir, à Septuaginta vocatur Saphir. Nam, ne mendum esse putemus, ipse etiam Eusebius sic nominat, locatque inter Eleutheropolim et Ascalonem. Jether verò, extitisse scribit juxta Malatham, 20 millibus passuum ab Eleutheropoli ad Daroma interius, hoc est, ad notum, sive meridiem, aut potius euronotum. Illic enim suà memorià reliquam fuisse hoc nomine villam, à solis christianis hominibus cultam. De Socho, quæ in monte exstabat propè alteram in plano positam, dicebamus nuper. De Dabira, quæ hoc loco dicitur, Cariath-Senna, quo loco exstitit, dictum supra semel atque iterùm est. Plerique putant à spinis nomen hoc ei urbi datum esse. Atqui spina non *שן*, sed *שן*, per *scheva*, vocatur Hebr. Quapropter ego, probabili, ut mihi videor, conjecturà auguror, litteram samech, pro schin positam in hoc nomine esse, ut illæ sæpè soleat inter se commutari, atque prorsùs eandem esse hujus nominis enodationem, quæ illius alterius *שן שן*, erat. Nam verbum, *שן*, ad litterarum hominum disputationes disputationesque spectat in Deuteronomio, atque apud doctores hebræos. Et sanè Septuaginta si-

milliter explicarunt utramque appellationem. Nam ut קריה טבה, קריה טבה, interpretantur, קריה טבה, urbem literarum. Porro Anab sita erat, in finibus Eleutheropoleos, ubi adhuc vicus ejus exstat. Sed nos de eâ diximus superius nostram sententiam. Idem ait Esthemo, etiamnum esse prægrandem Judæorum vicum in Daromâ, hoc est, ad austrum, pertinentem ad Eleutheropoleos regionem. An' in quoque in Daromâ vicum esse Christianorum, circiter novem millibus passuum ab Hebrone positum. De Gosen diximus capite 10, in extremo. Arab, aut Ereb, ut Septuaginta proferunt, similiter in Daromâ exstabat, hoc est, in illa regione, quæ ab Hebrone versus meridiem jacet, et, ut autumat Eusebius, dicebatur eo seculo Heromith. Idem ait urbem Dumam quoque, in Daromâ sitam fuisse 17 millibus passuum ab Eleutheropoli. Septuaginta hanc Rumam vocant, legimus enim resch, pro daeth. Beth-Tapphua, trais Tophiam exstabat in Palestinæ extremitate, ut supra diximus, cum de Tapphâ disputarem. Sive Apheca nomen est plurium urbium per Chanaanem. Sed ista Judaica ubi locorum fuerit, non possum certò dicere. Est tamen credibile, ut in ipsâ recensionem cum Beth-Tapphâ conjungitur, ita loci quoque spatio vicinam ei fuisse. De Cariath-Arbe, ante dictum nam. Sior, erat inquit Eusebius, inter Jerusalem et Eleutheropolim sita. Maon autem, in Daromâ, sed versus ortum solis, hoc est, in eâ Chanaanæ parte, quæ ad austrum tendit, præpè maris Mortui extremitatem. Credibile igitur est, ab hac urbe nomen positum esse illi deserto, in quo David latebat, cum à Sabe profugisset. Nam in hoc quoque eminebat ille mons Carmelus, cujus hic oppidum Nabalis patria commemoratur, quod ab Hebrone circiter 40 millia passuum aberat, ferè ad ortum solis, ut proditum ab Eusebio est. Ziph autem duobus millibus passuum erat Hebroni quàm Carmel vicinior, quæ urbs suo etiam monti nomen dedit. Neque hinc longè distabat collis ille Hachila, quantum certè de proditiōe Ziphæorum conijci potest, sed de hoc mox.

Rursus Jota, quæ Levitis dabitur, decimo octavo lapide ab Eleutheropoli recedebat ad Daromâ, hoc est, austrum. Jezreel ista Judaica, nullis certis conjecturis à me inveniri adhuc potuit. Longe enim alia est illa Manassensium, à quâ magnus campus Ezedrelon nominatus esse videtur. Zanoam recensimus nuper inter urbes campestris. Est ergo ista diversa, et for-

tassis præpè illam in excelsoiore posita loco, similiter atque de duobus Socho dictum est. Gabaa ista Judaica sita erat, ut videtur Eusebius significare, præpè Maonem, de quâ nuper dicebamus. Unde auguror, eam esse urbem, quæ in Regum historia vocatur Gabaa, sive collis Hachila: cujus etiam nuper memini. De Thammâ diximus in describendis finibus Judaicis ad aquilonem. Halhul, sive ut Septuaginta dicunt, Elul, suspicatur Eusebius representari villâ quâdam Alula nomine, non procul ab Hebrone, sed versus Æliam. Idem prodidit Bethsur, non unam videri urbem esse in Judæorum possessionibus, unam enim existisse ad vicinum lapidem, viâ, quâ ex Æliâ petitur Hebron. hoc est, proximè apud Hebronem, eique nunc vulgò nomen esse, Beth-Soron. Vicum enim superesse, juxta quem ebulliens fons ad ipsas montis radices, mox absorbetur humo, atque in hac aquâ baptizatum esse à Philippo eunucho illum reginæ Candacis. Alteram verò passibus non plus mille distare ab Eleutheropoli; utra autem nostra ista sit, Deus viderit. Certè prior propius abuerit ab Halhul, apud quam recensetur, Gedor superest in prægrandi pago, cui nomen est Gedrus, ut existimat Eusebius, 40 millibus passuum à Diopoli, viâ quæ ducit Eleutheropolim. Elthecon, alibi dicitur Eltheke. Sed quo sita fuerit loco non queo conjicere. Temerè enim à Zieglero locatur novem millibus passuum ab Jerusalem versus austrum. Imprudens enim Thecuam patriam vatis Amos, ille pro Elthecon describit. De Cariath Iairim ante dictum semel iterumque est. Est autem ex isto loco manifestum, ipsam in monte, aut certè colle, positam fuisse.

VERS. 61. — ET IN DESERTO, BETH-ARABA MEDIS, etc. Post annumeratas urbes, quæ alioribus locis exstabant, recensentur etæ quæ in locis desertis fuere positæ, qualia loca Hebræi דברב dicunt, hoc est, ut Kimhi exposuit, quæ vasta sunt, neque coluntur, aut habitantur, aut quæ solis pecoribus nutriendis utilia sunt, non etiam segetibus, sive ab hominum cœtibus sint remota, sive aliquot habeant civitates, atque pagos. De Beth-Arabâ diximus in finibus aquilonaribus. Engaddi aliàs dicebatur Hasason Thamar, à lapillis dactylo-rum, aut ut alii censent, à densatis illic palmis arboribus. Nam, ut Plinius de istâ urbe scripsit, fuit olim secunda ab Jerosolymis, fertilitate, atque palmetorum nemoribus, ante videbatur. quàm loca ista omnia longe latèque cir-

cum Solomam, et hujus culpæ socias urbes tacentia celesti afflarentur incendio. Locat autem Plinius Essenos, quantum pestilens aura patitur, ad maris Mortui occidentum litus Judæis, deinceps infra illos, Engaddam. Habet hæc ab austro propinquum desertum Cades, ab occidente, Maon, at juxta se longo procurrentes jugo versus septentrionem et meridiem montes, quos vulgò montes Engaddi nominant, mirabiliter præruptos, et variis anfractibus atque præcipitiis horridos, ipsoque aspectu fœdos. Proditum autem est libello de Locis hebr. hic etiam opobalsamum colligi, atque ab hoc fructu, per translationem, vineas Engaddi à Salomone in Canticis celebrari. Qui ea loca peragrârunt, narrant, arbores, quæ his locis propius ad litus Mortui maris nascuntur, specie quidem pulcherrima proferre poma, sed quæ discerpta intus favilla et cinere plena sint, ut etiam nunc Dei iram, quâ urbium illarum scelera persecutus est, agnoscamus. Sunt qui ab Engadda ad Jerusalem stadia metiantur trecentum, hoc est, passus, tricies septies mille et quingentos. Sed de Engadda hætenus.

VERS. 65. — ET JERUSALEM INCIENS JERUSALEM NOS POTUERUNT FILII JUDÆ, etc. Tum ex superiore finium Judaicorum designatione, tum ex iis quæ capite 18 dicuntur, certissima res est, urbem Jerusalem intra fines Benjaminis fuisse positam. Jure ergo miretur quis in eo, quod memorantur Judæi pellere non potuisse illic Jebuseos. Et sanè in Judicium historiâ, de Benjaminis planè id dicitur, quod hic de Judæis. Sic enim illic scriptum est: cap. 1, v. 21: *Et Jebuseos habitatores Jerusalem non expulerunt filii Benjamin, habitavitque Jebuseus cum filiis Benjamin in Jerusalem usque ad hunc diem.* Ad hoc, urbem istam sacræ dicatam ceremoniis habituros Benjaminitas esse, prædixerat mortuorum Moses, his verbis Deut. 35. 12: *Dilectus Domini habitat securè apud ipsam. Tegetur enim ab eo tota die, et inter humeros ipsius morabitur.* Rursus Judæorum fuisse eam habitationem aperte cecinit verba sacer, cum diceret Psal. 78, v. 66: *Et repudiavit tentorium Josephi, neque tribus Ephraim ipsi placuit. Sed elegit tribum Judæ, montem Sion, quem amabat, et exedificavit ad instar excelsorum adificiorum, sacrarium suum, sicut terram quam in perpetuum stabilivit.* Hanc ergo controversiam dijudicari rectè posse, existimant quidam, si statumus, urbem istam in medio relictam fuisse. Atqui id designati limites Benjaminitarum possessionum aperte rellunt. Alfi ergo utriusque tri-

bui suas in eâ partes assignant, quæ excelsiores, quæ submissiores, sed interim de eo loco in quo sacra ædes est exstructa, mirificè displacantur inter se, dum alii eum Judæis, alii Benjaminis attribuere nituntur. Sed qui nescit Davidem redemisse eam aream, atque id solum, à Jebuseo Areuna? Verumenimverò credibile est, atque etiam probabile, plerasque urbes mutatas plurimum esse, postquam in Israhelitarum potestatem sunt redactæ. Quod sanè inprimis existimari de Jerusalem debet, quæ absque dubitatione, ex angusto oppido in amplissimam exstructa est civitatem, postquam eam Deus, tanquam peculiarem habitationem, sibi delegit. Cum igitur ille, qui posterioribus temporibus sacram historiam universam, ut alibi dixi, per annales, et diaria, atque alia commentaria prius dispersam collegit, et in eos libros, quos nunc habemus, digessit, composuitque, iis locorum nominibus ferè utatur, quæ in vulgus ejus seculi pervulgata fuerunt atque usitata, non mirum est, si eandem unam urbem à diversis tribus possessam videamus eum olim duxerint, quæ deinde unis sunt membris inclusæ. Sed de hac re dicendum iterum erit, capite 18.

Quod porro dicitur, *filios Judæ non potuisse expellere Jebuseos, videtur obscurare, et regie tribus gloriam plurimum obtinere, ne dicam, pugnare etiam cum Dei promissis felicissimè ubique successis.* Doctores hebræi igitur, in capitulis R. Eleazaris, quorum sententiam multis hic verbis explicavit Kimhi, existimant, ista non ad vires Judaicæ tribus spectare, sed ad jus et fas. Neque enim licuisse Israhelitis, vexare armis Jebuseos, propter fœdus, quod Abimelech cum Abrahamo fecerat, Jebuseos enim istos fuisse Abimelechii nepotes, neque Jebuseos à Chanaanis filio, sed ab urbe, quam incolabant, vocatos esse. Porro Davidem eo fœdere non fuisse obstructum, quando jam tum sanguinis illa propinquitas, qui pacem securitatemque ab Abrahamo deceptus fuerat Abimelechus, longiore nascendi serie esset præterita atque extincta. Sed quis det doctoribus hebræis quod ipsi sumunt, hos Jebuseos non fuisse Chanaanis, sed Abimelechii posteros? Omissis ergo commentis anilibus, existimemus, quod res est, Judæos, sicut etiam plerasque alias tribus, post Josue excessum, suâ sibi sociâ ipsos obtulisse, atque etiam suis sceleribus promeritos esse, ut hostibus suis essent inferiores. Similiter enim atque fortunam prosperam pollicitus fuerat Deus, si pietatem

adversus se colerent, minatus erat etiam adversa omnia, si sua jussa violarent. Et quid opus est puerilibus nugis contaminare sacras litteras, quando Deus ipse apertè testatus est, in Judicium historiat, cur hostes suos eliminare nequirent Israelitæ? Loquitur enim ad hunc modum cap. 2, v. 20: *Quia, inquit, peccavit gens ista, violando fœdus meum, quo obtinueram majores ipsorum, neque obsecuti sunt voci meæ, non pergam expellere à facie ipsorum vltim hominem earum gentium, quas reliquit Josua mortuus, ut tentem per eas Israel, etc.* Manebant ergo Jebusei invitis tum Judæis, tum Benjaminitis, facile enim se tutabantur munitionibus arcis Sion, cum etiam Davidi insultare non vererentur, post tot illius gloriosissimas victorias, quasi nec cæcis quidem et claudis illam defendentibus ipse expugnare posset.

De clausulâ, usque ad hanc diem, sæpè diximus. Neque verò hinc efficitur, ante Davidis principatum hunc commentarium esse conscriptum. Nam nec David prorsus eliminavit Jebuseos. Erat enim Jebuseus Areuna, à quo solum ædificanda sacra domus argenteo ipse, quamvis jam tum rex esset, redemit. Sed existimandum tamen est, subactos à Davide Jebuseos inibi mansisse nullos, nisi qui, ut in jurisdictione, ita et in sacra atque religionem Israelitarum concessissent, qualem fuisse Areunam non obscurè præ se ferunt ejus ipsius verba, quibus Davidis voluntatem sacrificandi in sua arce prosequitur, in Regum historiat.

CAPUT XVI.

1. Cecidit quoque sors filiorum Joseph, ab Jordane contra Jericho et Aquas ejus ab oriente; solitudo que ascendit de Jericho ad montem Bethel,
2. Et egreditur de Bethel-Luza, transiitque terminum Archi-Ataroth,
3. Et descendit ad occidentem juxta terminum Jephlethi, usque ad terminos Bethoron inferioris et Gazer; finiunturque regiones ejus mari magno.
4. Possederuntque filii Joseph Manasses et Ephraim.
5. Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas, et possessio eorum contra orientem Ataroth-Addar usque Bethoron superiorem.
6. Egredianturque confinia in mare;

Igitur, ut præsentem narrationem concludamus, quòd Judæi non expulerunt Jebuseos, id cum illa Christi de zizaniis parabola conferri rectè posse existimat Adamantius. Sed mihi certè, dissimillima ista videntur. Neque enim illi Jebuseos tritici, hoc est, probrum hominum, gratiâ, manere sinebant, sed extirpare nequibat. Magis igitur consentaneum est, ut existimemus, illius modi narrationes memoriæ proditas à Spiritu sancto esse, atque nostris animis inculcatas, ut intelligamus, quanta nobis ipsi comparemus incommoda, dum nostris vitis clementissimam Dei voluntatem à nobis abalienamus. Eo enim fit, ut nos, inter reprobus, hoc est, eos quos ipse reject, vivere sinat, à quorum contubernio atque contagio à consuetudine dum nosmet expellere nequimus, sæpè unâ cum ipsis ad æterna abripimur supplicia. Sed si quis omninò hæc analoge delectatur, dicamus, domestica animorum nostrorum vitia Jebuseos esse, quæ nostrum Judæum, hoc est fidei, et pietatis adversus Deum professionem, variis modis perturbant, vexant, proculcant (habet enim Jebuseus à caleando nomen), neque tamen nostris illa viribus expelli possunt. Davide opus est, is est Christus Jesus, ex Davidis sanguine ortus. Sed neque is illa prorsus exterminat, verum subigit, ut in fidei pietatisque nostræ ditonem concedant. Sed hæc hactenus. Non enim propositum nobis est allegoriis insistere, quod sæpè diximus, sed sacrum contextum, prægeniis modo explicare.

CHAPITRE XVI.

1. Le partage échu par le sort aux enfants de Joseph fut le pays qui s'étend depuis le Jourdain, vis-à-vis de Jéricho et des Eaux de cette ville, vers l'orient, et depuis le désert qui monte de Jéricho à la montagne de Bethel.
2. Ce partage sort ensuite de Bethel vers Luza, passe le long des confins d'Archi, vers Ataroth,
3. Descend à l'occident jusqu'aux confins de Jephleth, et jusqu'aux confins de Bethoron-la-Basse et jusqu'à Gazer; et son pays finit à la grande mer.
4. C'est là, en général, ce que les enfants de Joseph, Manassé et Ephraïm, ont possédé.
5. Voici en particulier le partage de la tribu d'Ephraïm: La frontière des enfants d'Ephraïm, divisés par leurs familles dans la terre qu'ils possèdent, est, vers l'orient, Ataroth-Addar, jusqu'à Bethoron-la-Haute;
6. Elle se termine dans ses confins, du côté

Machmethat verò aquilonem respicit, et circuit terminos contra orientem in Thanathselo, et pertransit ab oriente Janoe;

7. Descenditque de Janoe in Ataroth et Naaratha; et pervenit in Jericho, egrediturque ab Jordane.

8. De Taphuâ pertransit contra mare in vallem Arundineti, suntque egressus ejus in mare Salsissimum. Hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas.

9. Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, et villæ earum.

10. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananeum qui habitabat in Gazer; habitavitque Chananeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

TRANSLATIO EX HEBRÆO.

1. Filiis Joseph autem exhibit sors à Jordane Jerichuntis, ab oriente, ad desertum ascendens ex Jerichunte, per montem Beth-elem. — 2. Et exiretbat à Beth-ele versus Luzam, et transibat ad finem Archi Ataroth. — 3. Et descendebat versus mare ad fines Japlethi, usque ad terminos Beth-horon inferioris, et usque ad Gazer, fueruntque exitus ipsius, mare. — 4. Diviserunt itaque hæreditatem filii Joseph, Manasses et Ephraim. — 5. Fuitque terminus filiorum Ephraim in ipsorum gentilitates; fuit, inquam, terminus hæreditatis ipsorum ab orientem, Ataroth-Addar, usque ad Beth-horon superiorem. — 6. Et exibat terminus versus mare Machmethatham ab aquilone, et reflectebatur terminus versus orientem Thanath-siluntem, transibatque ipsam ab oriente versus Janoam. — 7. Et descendebat à Janoa Atarotham et Naaratham; incidebatque in Jerichuntem, et desinebat in Jordane. — 8. De Taphua ibat terminus versus mare, ad torrentem Arundinis. Erantque ipsius exitus in mare; ea erat hæreditas tribus filiorum Ephraim in suas familias. — 9. Et urbes que separatim designatæ erant filiis Ephraim, in medio hæreditatis filiorum Manassis, omnes urbes cum pagis suis. — 10. Et non exterminabant Chananeum, habitantem in Gazer. Et habitavit Chananeus in medio Ephraim usque ad hunc diem. Et fuit servus tributarius.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — FILIIS AUTEM JOSEPH EXIBIT SORS À JORDANE JERICHUNTIS, etc. Diximus superiore capite, medium terræ sanctæ locum, in quo stativa castra habebant Israelitæ, muniendam excubitoribus utrinque imprimis fuisse adversus inopinatos hostium insultus. Ut ergo Judæi à meridie jam sunt collocati, tanquam præsidarii, ita nunc Josephitæ divini sorte constituuntur, à septentrione, in magnâ ejus regionis parte, quæ à posteris Samaria est vocata. Describuntur autem primùm limites australes hæreditatis Josephitarum universæ, ab oriente in occidentem. Unica enim fuit amborum fratrum, Manassis et Ephraim, sors, in istâ sortitione, ut explicatum à nobis supra est.

S. VIII.

de l'occident, à la mer Méditerranée. Elle revient à Machmethat, qui regarde le septentrion, et retourne vers l'orient en Thanathselo; passe de l'orient jusqu'à Janoc;

7. De Janoc descend jusqu'à Ataroth et à Naaratha, vient jusqu'à Jéricho, et se termine au Jourdain; elle va ensuite à Taphua, du côté de l'occident.

8. De Taphua elle passe vers la mer Méditerranée, jusqu'à la vallée des Roseaux, et se termine à la mer Salée, qui est ici la même que la mer Méditerranée. C'est là l'héritage de la tribu des enfants d'Ephraïm, divisés par leurs familles.

9. Et il y eut des villes, avec les villages de leur dépendance, que l'on sépara du milieu de l'héritage des enfants de Manassé pour les donner aux enfants d'Ephraïm.

10. Les enfants d'Ephraïm n'exterminèrent point les Chananéens qui habitaient en Gazer; mais les Chananéens ont habité jusqu'à aujourd'hui au milieu d'Ephraïm, ayant été rendus tributaires.